

9
Poštšina plačana v gotovini

Cena Din 2

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1929/30

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

DON KARLOS

Premijera 14. decembra 1929

Rokavice

Jelenova koža, Nappa podložene,
— Layable, Juhten, Glace, Trico —

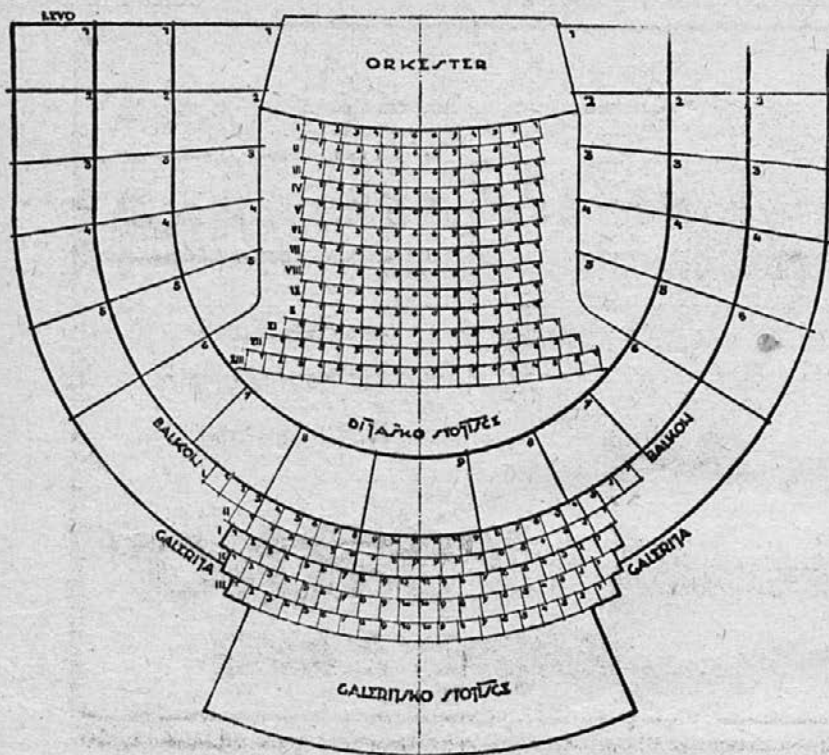
velika izbira

SREČKO VRŠIČ nasl.

V. LESJAK

ŠELENBURGOVA ULICA 3

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V DRAMI

JUTROVI MALI OGLASI

PRODAJO

KUPLJO

POSRELUJEJO

VSE in
VSAKOMUR

Oglasni oddelek »JUTRA« 1. JUBLJANA
PREŠERNOVA UL. 4

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 14. decembra 1929

Dva odlomka iz Schillerjeve tragedije „Don Karlos“

Iz 7. slike.

Poza: Sire!

Iz Flandrije prišel sem in Brabanta —
 kako bogate, plodovite zemlje!
 Močan in velik narod — dober narod —
 in biti oče temu narodu!
 Božansko! sem dejal. — Tu naletim
 na upepeljene kosti človeške —
 (Tu umolkne. Oči se mu upro v kralja, ki poskuša prenesti
 ta pogled, a zmeden in zadet povesi oči.)
 Res je. Vi morate. Da morete,
 me je pretreslo z grozo in strmenjem.
 O, škoda, da je, v svoji krvi mroč,
 žrtev kaj malo zmožna, da zapela
 bi himno žrtvovalčevemu duhu!
 Da pišejo ljudje — ne višja bitja —
 svetovno zgodovino! — Blažji vek
 bodo spodrinili vek Filipov;
 ti prinese blažjo modrost; spravljena
 bo z velikaši državljanov sreča.
 Država štedila bo s svojo deco
 in nujnost se bo počlovečila.

Kralj: Kdaj, mislite, da bi napočila
 človeška ta stoletja, če bi jaz
 se zbal prokletstva zdanih dni? Oglejte
 se v moji Španiji! Meščanska sreča
 se tu razcveta v nekaljenem miru;
 in tak mir rad bi usivaril v Flandriji.

Poza: Pokopališki mir! In upate,
da dovršite, kar ste započeli?
Vi hočete edini v vsej Evropi
zavirati kolo sveta usode,
ki venomer vrti se v polnem teku?
S človeško roko segati mu v prečke?
Ne boste! Bogami! Tega ne boste!
Smrt sejete, ko hočete saditi
za večnost? Tako nenaravno delo
ne preživi duha svojega tvorca.
Človek je več, kot ste o njem sodili!
Raztrgal bo vezi dolgega spanja
in spet zahteval svoje sveto pravo!
Dajte nazaj,
kar ste nam vzeli! Veledušno lijte
iz svojega obilja ljudsko srečo —
v svetovni vaši stavbi že zore
duhovi. Dajte spet, kar ste nam vzeli!
Bodite kralj nad milijoni kraljev!
Odpovejte
se nenaravnemu oboževanju
ki nas vničuje. Vsi evropski kralji
se španskemu imenu klanjajo.
Bodite prvi vseh evropskih kraljev!
Samo podpis te roke, in na novo
bo vstvarjen svet. O, podelite nam
svobodo misli — (Se mu vrže pred noge.)

Kralj (presenečen, obrne svoj obraz stran in ga nato spet upre v
markija):

Čudovit sanjač!

(Po daljšem molku.)

Do kraja sem vas pustil govoriti —

Drugače, vem, kot v drugih glavah sicer,
se slika svet v tej glavi — tudi nočem
podtikati vam tujega merila.

Mladeniča, ki se je bil prenagril,
ovržem kot star mož in ne kot kralj. —

A čuvajte se moje inkvizicije.

Iz 15. slike.

- Kralj: Zaželel sem si bil človeka. Ti Domingi —
- Vel. inkv.: Čemu človeka? Človek je vam samo številka in nič več. — Ne, sir, jaz se ne dam ukaniti. Pregledal sem vas — hteli ste nam uiti. Tiščale so redū vas težke sponē; hteli ste biti prosti in edini. (Umolkne.)
- Kralj: (Molči.)
- Vel. inkv.: A zdaj smo maščevani — (Vstane.) Zahvalite se cerkvi, da vas kaznuje kakor mati. Zdaj vračate se k nam — Če ne bi stal pred vami jaz sedaj — pri živem Bogu! — bi stali jutri vi tako pred mano.
- Kralj: Kakšne besede! Brzdaj se, duhovnik! Ne maram tega. Nočem, da v tem tonu kdo govori z menoj.
- Vel. inkv.: Zakaj pa ste prizvali senco Samuelovo? — Dva kralja dal sem španskemu prestolu, sem upal, da ostavim trdno zgradbo. Zgubljen je mojega življenja sad; don Filip sam pretresa mojo stavbo. — Sedaj pa, sir — Zakaj ste me pozvali? Kaj naj jaz tu? — Ne mika me, da bi ponavljal ta obisk.
- Kralj: Še neko delo, poslednje — in potem se loči v miru. Bodi pozabljeno, kar je bilo, mir bodi spet med nama — Sva si bot?
- Vel. inkv.: Če Filip se v ponižnosti ukloni.
- Kralj: (Po odmoru.) Moj sin snuje upor.
- Vel. inkv.: Kaj ste sklenili?
- Kralj: Nič — ali vse.
- Vel. inkv.: In kaj je tukaj vse?
- Kralj: Mi moreš vstanoviti novo vero, ki zagovarja umor — krvavi sina?

DON KARLOS

Dramatična pesem v petih dejajih (16 slikah). Friedrich Schiller. Poslovenil Fran Albrecht.

REŽISER: CIRIL DEBEVEC.

Filip II., španski kralj Levar
 Elizabeta Valoiška, njegova soproga . . Šaričeva
 Don Karlos, prestolonaslednik Jan
 Infantinja Klara Evgenija, deklica treh let * * *
 Vojvodinja Olivareška, višja dvornica . Marija Vera
 Markiza Mondekar Medvedova
 Princeza Eboli Mira Danilova
 Marki Poza, malteški vitez Kralj
 Vojvoda Alba Skrbinšek

Grof Lerma, poveljnik telesne straže . . Jerman
 Vojvoda Faria Kaukler
 Aleksander Farnese Potokar
 Domingo, kraljevi spovednik Gregorin
 Veliki inkvizitor Debevec
 Prijor kartuzijanskega samostana . . . Danilo
 Kraljičin paž Vida Juvanova
 Častnik Sancin
 Več dam in grandov, paži, častniki, menihi.

Dekoracije po načrtih prof. I. Vavpotiča izvršila gledališka slikarna delavnica, ki jo je ustanovila gledališka krojača Hrovat in šivilja Habičeva.

Spored slik: 1. Vrt v Aranjuezu. 2. Kraljeva soba. 3. Kraljeva predsoba. 4. Kabinet princeze Eboli. 5. V samostanu. 6. Kraljeva spalnica. 7. Kraljev kabinet. 8. Kraljičina soba. 9. Kraljičina predsoba. 10. Kraljeva soba. 11. Galerija. 12. Kabinet princeze Eboli. 13. Kraljičina soba. 14. Soba v kraljevi palači. 15. Kraljeva predsoba. 16. Kraljičina soba. — Po 1., 4. in 13. sliki kratek, po 7. sliki odmor.

Blagajna se odpre ob pol 8.

Parter: Sedeži I. vrste Din 30
 „ II. - IV. vrste „ 28
 „ V. - VI. „ „ 26
 „ VII. - IX. „ „ 24
 „ X. - XI. „ „ 22
 „ XII. - XIII. „ „ 20

Lože v parterju Din 100
 I. reda 1 - 5 „ 100
 „ 6 - 8 „ 120
 II. reda 1 - 4 „ 70
 „ 5 - 6 „ 75
 Peti ložni sedeži „ 20
 „ I. reda „ 25
 „ II. reda „ 15

Balkon: Sedeži I. vrste Din 22
 „ II. „ „ 18
Galerija „ I. „ „ 14
 „ II. „ „ 12
 „ III. „ „ 10
 Galerijsko stojišče „ 2
 Dijaško stojišče „ 5

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure.

Netek ob 8.

Konec ob 11.

D

- Vel. inkv.: Da bi oprala se krivičnost večna,
na križu je umrl božji sin.
- Kralj: In toš ta nauk vsejal po vsej Evropi?
- Vel. inkv.: Povsod, kjer križ časte.
- Kralj: To je zločin
zoper naturo — boš dočel tudi,
da umolkne ta mogočni glas?
- Vel. inkv.: Pred vero
ne šteje glas nature.
- Kralj: V tvoje roke
polagam svojo sodno moč — Se morem
docela umakniti?
- Vel. inkv.: Dajte mi ga.
- Kralj: Edinec moj je... Komu pa sem zbiral?
- Vel. inkv.: Trohnobi rajši nego pa svobodi.
- Kralj: Velja. Pojdiva.
- Vel. inkv.: Kam?
- Kralj: Da sprejmete iz moje roke žrtev.
- Vel. inkv.: Prav.

Izven zakona in reda, da bi se proti obema boril in jih porušil, se je postavil Karl Moor, razbojnik. Proti tiranstvu posameznikov so se dvignili republikanci »Fieska«, proti pokvarjenosti in nasilju pri dvoru in plemstvu pa tlačeno meščanstvo v »Kovarstvu in ljubezni«. Zdaj se pogled razširi, misel svobode se očisti in poduhovi in monarhičnemu avtokratu stopi nasproti svobodni »občan tega sveta«. Kozmopolitičnemu hrepenenju osemnajstega stoletja je izročil Schiller v »Don Karlosu« svoje plameneče navdušenje, svojo zvenečo besedo, in da je zazvenela tako bojevito in ostro, tako čisto in vabljivo, da je seglo vsem do srca, da se je zavihtelo naprej od ust do ust in da zveni in deluje kot evangelij naprej do današnjih dni. Vsakdo, tudi tisti, ki vidi rešitev za poedinca in za državo, pogoje za prospevanje vseh kali in moči na slehernem polju edinole v tesnem in zvestem naslonu na narodnost, si ohrani vendarle ostanek sanjaškega upa, da bi mogle pregraje, ki ločijo ljudstva, nekoč morda pasti in dokler bo to tako, in dokler bo takih ljudi, ki verujejo v čase, ko »združena bo z velikaši državljanov sreča« in ko varčna »država štedila bo svojo deco« prav tako dolgo bo živelo Schillerjevo delo. Zato je razumljivo, da izhaja najsilnejši učinek

igre ravno od one osebe, ki je dramatično najbolj oporečna: od Markija Poze. Ta zagotavlja tragediji neumrljivost v srcu onih, ki izredni, mnogo pomembnejši zasnovi in izvedbi v značajih kralja, kraljice, in Eboli ne morejo slediti in za nekoliko razvlečeno in utrudljivo dvorno spletkarjenje nimajo nobenega smisla. In tisti, ki z blazirano dozdevno modrostjo vihajo nos nad svobodomiselnostjo Poze, ti se označujejo za kratkovidneže, ki ne morejo iz ozkega kroga danih državnih pojmov običajnih socijalnih nazorov in ki si na vprašanje, če tisto miselno svobodo, ki jo sme skupno z markijem vsak človek s sveto pravico zahtevati, resnično že imamo, še nikdar niso resno odgovorili. Zato tudi tistim ne smemo zameriti, ki po taki nadepolni besedi tišino gledališča zelo nerodno prekinejo z besnečim aplavzom; potem ne kritizira občinstvo pisatelja, temveč le človek se zahvali človeku, in gledališču dokaže, da je včasih to, kar bi moralo biti zmerom: moraličen zavod.

Balthaupt, 1912.

*

Schiller, z vsako zmoto našemu srcu drag, je — po različnih poskusih — Karlosa navsezadnje le nekako spravil pod streho. Toda to ne more biti merodajno za oceno.

Merodajen je... en zvok; en žarek; ena zvezda; en klic; ena volja: to čutiš večno skozi vse njegovo delo.

Merodajno je (da, kljub povoljni nelogiki v zgradbi) človeško blizko hrepenenje krilatega duha. Na katerem ni koščka hinavstva. V katerem postane uporništvo ognjevita ljubezen.

Ti zvoki; ti toki; ti zvene, ki teko — v besedno lepoto, brez katere si vsega pač ni mogoče misliti. Še v tem gorkem in tako oporečnem delu: ali ljubavna tragedija, ali tragedija Poze ali tragedija Filipa.

»Das ist mir Wurscht«.

Vse skupaj...

Oglejte si to. Skoro sodobna igra. Brez posebnih poudarkov seveda: z mezdami in carinami: ker je vse samo Schillerjevo. Toda z njegovim dihom — ki nam lahko služi, še nam.

Schiller, mi živimo v novi republiki. Pomagaj njenim začetkom.

Alfred Kerr, 1929.

*

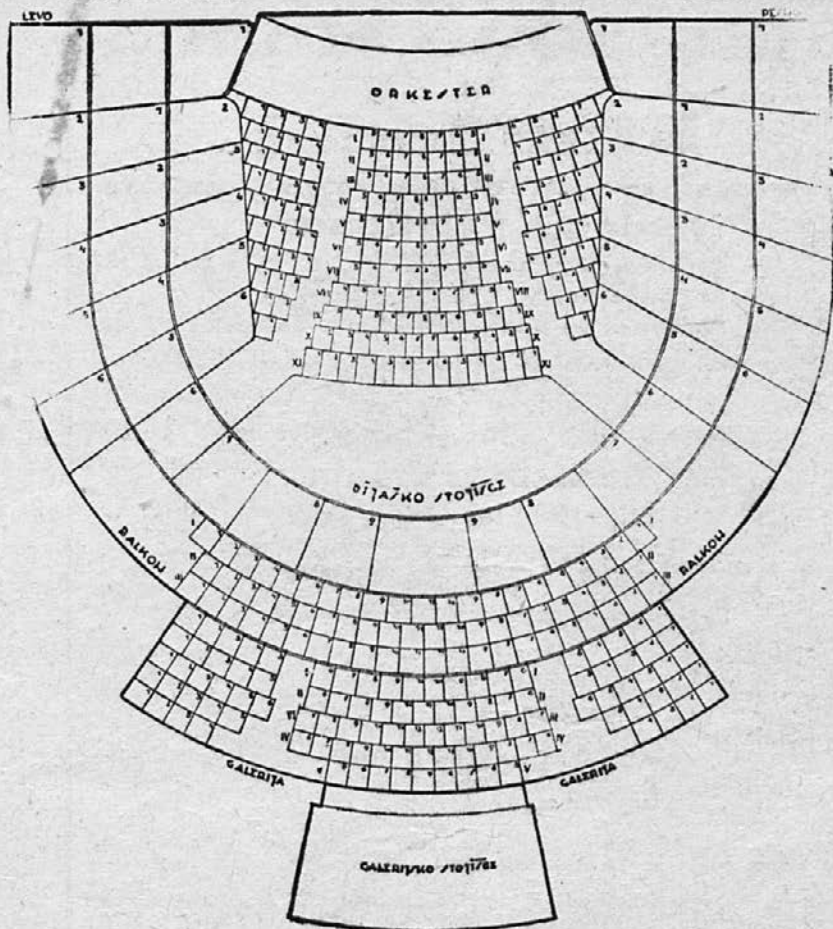
In vse to je pravilno. In vse to je škoda. In to je navsezadnje povsem in čisto vseeno. Kajti mi, ki vse to spoznamo, ki vse to presojamo in ki vse to razumemo in obžalujemo: tudi mi smo kljub vsemu globoko ganjeni, smo vedno nanovo napeti in vedno nepre-

magljivo prevzeti. Od česa? »Priznati vam moram« piše Schiller med svojim delom »da imam svojega Karlosa takorekoč namesto svojega dekleta.« Ta žareča ljubezen je nalezljiva. Da se je tekom napredujočega dela ohladila, kakor dobro to vemo: nas to ne ohladi. To je ogenj, ki topi. Arije — gotovo; toda take, iz katerih bijejo zublji v nebo. Tukaj požiga Nekdo v sebi in okrog sebe vse, kar je v njem in v vrsti človek prostaškega. To fanatično sovraštvo proti prostastvu: najbrže je to tisto, zaradi katerega Schillerja perijodično, v naturalističnih perijodah kot »nemodernega« zavračajo in zaradi katerega ga po njihovem poteku tem navdušeneje slavijo. Ko smo že dosti dolgo čepeli na zemlji, pride tu Nekdo, ki se povzpne visoko nad njo, skozi motne hlapove, v čiste zračne višave in ki je dovolj močan, da nas vzame s seboj. Danes nobena od njegovih dram nima težkega stališča. Toda najlažje stališče ima »Don Karlos«, to najmlajše spričevalo klasične humanitete, ta žlahtna visoka pesem v bodočnost verujočega idealizma, ta opomin človeštva na vero v njegovo lastno človečnost — vera, ki se nam je izgubila in ki jo je treba na vsak način spet nanovo najti. To ni prvič, da vrši Schiller kozmopolitično poslanstvo.

Siegfried Jacobsohn, 1918.

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V OPERI

Protinikotin „Nicotless“

je zdravju neškodljivo,
sigurno raztrovalno de-
lujoče sredstvo, ne da
bi vplivalo na kvaliteto,
okus in aromo tobaka.
Dobi se v lekarnah, dro-
gerijah in trafikah

Elitni kino Matica **in** **Kino Ideal**

**opozarjata cenjeno občinstvo na premijere
sledočih vefilmov:**

Baskervilski pes

Detektivski velešlager po znamenitem romanu Sherlock Holmesa

Grof Monte Christo

Po romanu A. Dumasa

Žena brez sramu

Greta Garbo & John Gilbert

Stric Tomova koča

Po znamenitem istoimenskem romanu

Beg od ljubezni

Jenny Jugo & Enrico Benfer

Melodija krvi

Mary Duncan & Charles Farrell

Latinska četrt

(Quartier Latin) & Svetislav Petrović

4 vragi

Janet Gaylor & Barry Norton & Režija Murnau

Rdeči krog

Po romanu Edgar Wallace & Lya Mara

Divje orhideje

Greta Garbo & Nils Asther

Brezbožno dekle

Veliki specijalni vefilm Cecil B. de Mille-a

Baron Trenk

Svetislav Petrović & Lil Dagover

Naš vsakdanji kruh

Mary Duncan & Charles Farrell & Režija Murnau

Zlato

Christina